

Godsdienst en geweld - Jan Vanden Berghe

1 Samenvatting van de tekst

De actualiteit van gewelddaden in naam van de islam gepleegd, doet de vraag rijzen naar: Is er een band tussen godsdienst en geweld?

Christenen en moslims: veel geweld in de loop der eeuwen

De strijd onder christenen sinds het opkomen van het protestantisme was gewelddadig. Recent nog in Ierland. Tussen christenen en islam eveneens: kruistochten.

Zou de wereld dan niet beter zijn zonder godsdiensten?

Het lijkt als een voor de hand liggende conclusie! Trouwens in de Bijbel komt er heel veel geweld voor 'in naam van God'. Hoe te rijmen met het 5de gebod: 'Je zult niet doden'?

Wat zeggen onze bronnen?

Je kan de Bijbel selectief lezen en letterlijk als 'Woord van God' opvatten. Maar steeds zijn het *mensen* geweest die woorden of gebeurtenissen aan God hebben toegeschreven. Er is overigens een hele ontwikkeling te merken tussen 'Je zult niet doden', wat er in naam van God werd bedreven en Jezus' houding van geweldloosheid die zelfs aanstuurt op het beminnen van de 'vijand'.

Niet zonder risico is het als *mensen* menen te kunnen zeggen wat God - de ene ware - zegt te doen: dat leidt onvermijdelijk tot dwang en geweld om dat geloof anderen op te dringen. Vaticanum II heeft met de erkenning van de waarde van andere godsdiensten, de godsdienstvrijheid en het 'recht om te dwalen' daar definitief een einde aan gesteld.

Geweld 'in naam van religie', dus 'in opdracht van', dient voorkomen te worden. Professor Bielefeldt stelt in een rapport: het zijn niet de religies als dusdanig en niet de hooggeplaatste religieuze leiders die oproepen tot dit geweld, maar mensen die vaak niet of maar heel weinig vertrouwd zijn met de religieuze traditie waarbinnen zij geboren zijn.

De echte oorzaken dan al dat religieus geweld zijn heel vaak de frustraties en de haat bij jonge mensen die zelf geen toekomst zien en die niet kunnen aarden in een samenleving die zomaar rijkdom en slaagkansen voorspiegelt. Als jonge *moslim* dien je daarbij de Westerse goddeloze wereld te verketteren en te hopen op een 'zuivere moslimstaat'. Haat en wraak tegenover de rijke, geslaagde 'Westerse' samenleving, een enorme frustratie die daarbij gevoeld wordt én een aangeprete religieuze motivatie, zijn de echte oorzaken van al dat geweld dat met een 'religieuze saus' overgoten wordt...

Hoe daartegen ingaan? Er is nood aan méér religie! Plaatsen en gemeenschappen waar jonge mensen opgeroepen worden om *mens te worden*, betrouwbaar en zorgzaam: een goed mens die kan bijdragen tot meer echt welzijn in verbondenheid met elkaar. Na de gruwelijke dood op de Franse priester Hamel benadrukte de bisschop van Oran zich niet te laten verleiden als christen om de eigen identiteit af te zetten tegen die van de moslims. Zelf leeft hij midden de moslims. Sommigen van hen maken ons bang en willen ons terroriseren, maar zo zijn DE moslims niet! Ze voelen zich zelfs vernederd door de wreedheden in naam van hun godsdienst bedreven. Ten allen prijs dienen wij het wij- zij- denken te vermijden waarbij wij, de goeden, de moslims als slechten bestempelen.

Hoopvolle tekens zijn er, zeker in de reacties op de dood van die Franse priester. De plaatselijke iman weigerde de dader zelfs de gewone islamitische uitvaart als wou hij zeggen: "Niet in mijn naam, niet in naam van mijn religie!" heb je deze terreurdaad gesteld. De ontmoeting van de meer dan 400 religieuze leiders in Assisi sept. 2016, 30 jaar nadat Johannes Paulus II dat daar op gang bracht, liegt er niet om. Kinderen van eenzelfde vader zijn àlle mensen van onze wereld.

2 Methodische bedenkingen bij deze bijeenkomst

Deze bijeenkomst gaat niet zo ruim dat alle aspecten van de relatie christendom-islam ter sprake kunnen/moeten komen. Ze gaat rond de vraag 'Brengt godsdienst de facto geweld met zich mee?' Gezien de actualiteit gaat het daarbij specifiek rond de relatie islam-christendom. Het is belangrijk het gesprek daarrond te houden. De vragen 3, 4 en 5 focussen daar ook op.

Laat het gesprek niet alleen op emotioneel vlak verlopen... Het is belangrijk argumentatie en redelijkheid hun kansen te geven, zeker in deze vaak gepolariseerde materie.

Een mogelijkheid die zeker naar de kern gaat is de tekst met 10 concrete dingen die je kan doen (zie onder nr. 4) een voor een te lezen en te bespreken.

Als *Bijlage 4* vind je – in het Frans - een prachtige tekst uitgesproken door de bisschop van Rouen, Dominique Lebrun, op de plechtigheid *Hommage publique* georganiseerd door de burgemeester van Rouen naar aanleiding van de moord op père Jacques Hamel. Een reactie van een christen...

Bijlage 5 op de webstek is een goed geschreven en eenvoudige reactie verschenen in het tijdschrift *Goeiedag (mensen maken het goede nieuws)* van maart 2016. Lezenswaard!

3 Uit een artikel in *Vieren* over De mythe van het religieuze geweld – door Gied Ten Berge, 2015, nr. 4, p. 10-12

Het volledig artikel vind je als Bijlage 2 op de webstek van Adem-tocht. Wie er de tijd voor vindt, kan het best helemaal aandachtig doornemen. Het is een niet zo gemakkelijk artikel, dat evenwel héél goed inzicht geeft in de 'mythe van het religieus geweld'. Twee stukken eruit neem ik in deze bijlage over.

ONDERZOEK HET GEWELD

Cavanaugh is van mening dat de seculiere mythe van het religieuze geweld zo springlevend is, omdat er nog steeds een ideologisch belang bestaat om religies - vandaag vooral de islam - als primitief en gewelddadig te kunnen neerzetten. Het eigen, seculiere geweld van 'beschaafde' naties en hun interventies kan zo worden gelegitimeerd.

Cavanaugh hekelt de toepassing van de mythe in zijn eigen land, waar de religie in de openbare ruimte is verboden, maar religieus getoonzet patriottisme is daarvan uitgezonderd. Zijn andere voorbeeld betreft de retoriek die na 9/11 het hele politieke spectrum bekeerde tot de 'noodzakelijke' gewelddadige onderdrukking van het islamitische fundamentalisme. Na de aanslagen van Parijs gebeurde dat weer. De populaire atheïstische auteur Christopher Hitchens ging na 9/11 zelfs zover, dat hij de reborn christian president Georges Bush prees voor zijn 'kruistocht' tegen Irak omdat die een einde zou maken aan het 'religieuze geweld'.

De mythe van het religieuze geweld kan volgens Cavanaugh maar beter uit het wetenschappelijke discours gebannen worden, en plaats maken voor studies van het geweld, die andere, diepgravende benaderingen kiezen.

RELIGIE LATEN WERKEN VOOR VREDE

Hans Achterhuis stelt in zijn belangrijke boek *Het Geweld* (2008), ironisch, dat wie meent dé oorzaak van het geweld gevonden te hebben, die oorzaak dan maar zo spoedig mogelijk 'met alle geweld' moet elimineren. Uit Cavanaugh's boek blijkt hoe willekeurig en ineffectief een dergelijke 'kruistocht' tegen de factor 'religie' is.

Achterhuis definieert geweld als 'het min of meer intentioneel toebrengen of dreigen toe te brengen van schade aan mensen of voorwerpen'. Dat is een uitgangspunt

dat helpt om alle geweld, zonder ideologisch bevangenheid kritisch te kunnen onderzoeken: of het nu uitgeoefend wordt door IS-jongeren tegen leeftijdgenoten in de uitgaanswereld, door neonazi's die asielzoekerscentra in brand steken, door joodse extremisten die in Israël hetzelfde doen met moskeeën en kerken, of door professionele militairen die op de grond, vanuit vliegtuigen of vanachter de computer met hun 'seculiere' drones dood en verderf zaaien. Hoe kunnen we religies daarentegen werkzaam maken voor vrede?

We mogen in de eerste plaats niet ontkennen dat er ook joden, christenen en moslims zijn die het geweld uitoefenen en legitimeren namens of vanuit hun religie. We blijven allemaal 'zinzoekers', hoe vals en gemankeerd dat ook kan gebeuren. Het zou daarom van belang zijn het bewustzijn te verdiepen dat niemand er aan ontkomt onbewust drager te zijn van een geweldsvirus dat steeds verandert. Je kunt er best oud mee worden, behalve als het de kans krijgt om actief te worden. Het wordt pas echt gevaarlijk als we menen 'ontdekt' te hebben hoe en waar we het geweld met geweld kunnen uitroeien: door de schuldige ander te ontkennen in zijn menszijn, hem of haar te diaboliseren en te elimineren. Aan die misleidende gedachte staan religieuze en seculiere mensen allebei bloot: terroristen en professioneel opgeleide militairen, kansloze jongeren en nette burgers, machtelozen en machthebbers. We zorgen er allemaal voor dat het geweld niet wordt terug gedrongen, maar dat het blijft.

4 Na de moord op de priester uit Rouen, een oproep van Orbit, v.z.w. **Thuis in de wereld van diversiteit en migratie.**

De volledige tekst vind je als **Bijlage 3** op de webstek. Daarin óók concrete oproepen naar *politieke verantwoordelijken*. Ik neem hier alleen het deel over met de concrete oproepen naar *individuele burgers*.

Dit is onze concrete oproep naar alle medeburgers:

- 1. Sluit – waar het kan – aan bij initiatieven die op een verbonden manier het medeleven betuigen met slachtoffers van terreur. Neem afstand van groepen die het leed van de slachtoffers misbruiken om meer haat en verdeeldheid te zaaien.*
- 2. Maak de recente gebeurtenissen bespreekbaar bij jou thuis, in je vereniging of gemeenschap, zodat mensen hun gevoelens en analyses kunnen delen. Probeer je voor te bereiden en lees vooraf een aantal verhelderende analyses. Betrek daarbij mensen van verschillende overtuigingen en herkomst of organiseer iets samen met hen.*
- 3. Stel je in je omgeving feiten vast die haat en discriminatie aanwakkeren, probeer er iets meer over te weten en meld ze bij het 'Meldpunt voor discriminatie' in je stad of regio.*
- 4. Krijg je negatieve berichten over een bevolkingsgroep in je mailbox, facebook of langs twitter, stuur ze niet door. Ze verdienen een verstandig antwoord, geen verdere verspreiding.*
- 5. Probeer je eigen taalgebruik over mensen met een andere overtuiging of geloof, een andere huidskleur of cultuur, een andere levensstijl in kaart te brengen. Wellicht kom je een paar begrippen op het spoor die verdelend zijn en die je gewoon beter schrapt.*
- 6. Zoek de verbinding: noteer wanneer je in de komende maanden bekenden en onbekenden geluk kan wensen met een religieus, levensbeschouwelijk of familiaal feest. Zet ook een stap naar medeburgers of collega's die je eerder nog nooit hebt gegroet of gesproken.*

7. *Probeer eens langs te gaan bij plaatsen van samenkomst van een religie en levensbeschouwing die niet de jouwe is. Je kan ook aansluiten bij activiteiten in jouw stad of gemeente die gericht zijn op interlevensbeschouwelijke uitwisseling.*

8. *Zoek als je kan aansluiting bij een vereniging waar je door vrijwilligerswerk kennis kan maken met de grote maatschappelijke inzet tegen armoede, voor vreedzaam samenleven en dialoog.*

9. *Heb je schoolgaande kinderen en jongeren, probeer te weten te komen of ze op de school voldoende aandacht besteden aan de verkenning van verschillende religies en levensbeschouwingen. Misschien is er een kans om daar op een oudercontact of tijdens een bestuursvergadering iets over te vragen of voor te stellen.*

10. *Ken je mensen van binnen of buiten de Europese Unie die recht hebben om deel te nemen aan de gemeenteraadsverkiezingen van oktober 2018, vraag ze of ze hun kiesrecht al hebben geactiveerd bij de gemeente. Samen gaan stemmen is een krachtig teken van actief burgerschap.*

5 Bibliografie – zie de bijlagen 2-6op de webstek van Adem-tocht

Bijlage 6: Liesbeth van Impe in *De Standaard* van 16/03/2017 – na de aanslagen in Brussel. Vijf ongemakkelijke waarheden.

6 Suggesties voor een afsluitend gebedsmoment

1 Lied: Z.J. 516 Geef vrede Heer, geef vrede (breng DDW 4/27 mee).

2 Bijbellezing: Lees rustig deze collage van vredesteksten uit de Bijbel

- Gelukkig de vredestichters, want zij zullen kinderen van God genoemd worden. [Matteüs 5:9](#)
- Ik heb dit gezegd opdat jullie vrede vinden bij mij. Jullie zullen het zwaar te verduren krijgen in de wereld, maar houd moed: ik heb de wereld overwonnen. [Johannes 16:33](#)
- Immers: Wie het leven liefheeft en gelukkig wil zijn, moet geen laster of leugens over zijn lippen laten komen, hij moet het kwaad uit de weg gaan en het goede doen, en voortdurend vrede nastreven. [1 Petrus 3:10-11](#)
- Ik laat jullie vrede na; mijn vrede geef ik jullie, zoals de wereld die niet geven kan. Maak je niet ongerust en verlies de moed niet. [Johannes 14:27](#)
- Laat in uw hart de vrede van Christus heersen, want daartoe bent u geroepen als de leden van één lichaam. Wees ook dankbaar. [Hebreeën 12:11](#)
- Barmhartigheid zij u, vrede en liefde, in overvloed. [Judas 1:2](#)

3 Bezinningstekst: Reactie van bisschop Jacques Lebrun na de gruwelijke moord op priester Dominique Hamel in Rouen Saint-Etienne-du-Rouvray:

“Het christelijke antwoord is niet haat. Haat immers doet wat de terroristen willen, de polarisatie ten top drijven en een botsing van de beschavingen teweegbrengen. Laat ons ook niet IS identificeren met de islam. IS is niet de islam die radicaliseerde, IS is het radicalisme dat islamiseerde om een rechtvaardiging te hebben voor misdaad en barbarij.

4 Gebed

Als Gij zijt Vader van alle mensen, / laat dan niet toe dat uw Naam misbruikt wordt om geweld goed te praten. / Geef ons de helderheid van geest om te onderscheiden wat er juist aan de hand is. / Laat de verontwaardiging om zinloze terreur niet omslaan in ons hart / tot blinde haat die onschuldigen mede betreft in onze angst en woede. / Maar leid ons tot een houding van verzoening en verbondenheid / zodat uw Naam door allen in waarachtigheid wordt geprezen.

5 Je kan desgewenst **het beginlied** hernemen.

Op- en aanmerkingen naar guido.debonnet@skynet.be